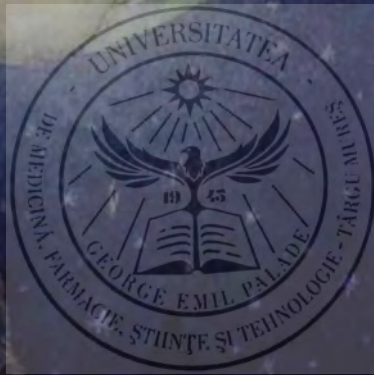

P. 111.72 0

LUCEAFĂRUL

Anul VII.

Nr. 23.

Sibiu, 1 Dec. 1908.

Abonament:

Austro-Ungaria:		România:	
1 an	12 cor.	1 an	16 cor.
Ed. de lux 20		Ed. de lux 25	
6 luni	6	6 luni	8
Ed. de lux 10		Ed. de lux 13	

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor, în România și în Străinătate: 1 an 12 cor.

SUMARUL.

Cat. Theodorian Fie iertați (schiță).
 G. Rotică . . . Strofe din cătun (poezie).
 I. Broșu . . . Nocturnă (poezie).
 O. C.-A. Tăslăuanu Synnöve Solbakken de Björnsterne Björnson (trad.)
 I. U. Soricu . . . Sonet (poezie).
 Demetriu Marcu Cântec (poezie).
 Simina Bran . . . Serisoare (poezie).
 I. U. Soricu . . . Pe drum (poezie).
 G. Bogdan-Duică Corespondență din București (Cursurile universitare de vară dela Iași. — T. Robeanu).
 Maria Cunțan . . . Povești în prag (poezie).

Dări de seamă: Dr. Petru Șpan: Biblioteca copiilor și a tinerimii. — A. O. Maior: Suflete de copii. — T.: Dr. I. Rațiu, Vasile Fabian Bob, I. Russu, Dascăli noștri. — St. Pop, Dicționar ortografic al limbii române. — Virgil Pop, Chestia unirii bisericilor. — S.: Arthur Achleitner, Karl der Weise.

Cronică: † Victorien Sardou. Teatrul național din București. Vandalismul din Blaj. Știri. Poșta Redacției. — Poșta Adm. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Paparude din comuna Breasta (jud. Dolj, România). Sălișteancă la războiul de jăsut. Port din Rodna veche de pe la anul 1875. Port din Sătmar. Țărâncuță. Victorien Sardou.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 12 cor. Ed. de lux . . . . . 20 cor.
 6 luni . . . . . 8 " " " " . . . . . 10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . . . 25 cor.
 6 luni . . . . . 8 " " " " . . . . . 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în timp de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plățile înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

Adelina Olteanu-Maior:

Biblioteca Copiilor și a Tinerimii.

A apărut volumul IV din această bibliotecă dedicată copiilor și tinerimii.

Cuprinde: piese de teatru și povestiri pentru tinerime și basme și istorioare pentru copii.

Prețul volumului: 1 cor. (în România 1 leu 30 bani).

Se poate comanda dela administrația revistei noastre (Sibiiu, — Schewisgasse 7), trimițându-se înainte prețul lui plus 20 bani porto (în România 40 bani).

Volumele apărute în această bibliotecă alcătuiesc cel mai frumos dar de Crăciun.

Cu acelaș preț se pot comanda și vol. I, vol. II și vol. III.

Ceice comandă toate patru volumele le primesc franco.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTA. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Fie iertații.

— Schiță. —

Cum se făcuse de ne apucase ziua dormiți și de pierdusem o noapte în blestă-mășii, nici eu nu mai știu. Iar pe unde fu-seșem nu ne mai aduceam aminte. Cafenele, berării, concerte, Flora, Herăstrău, se învâl-mășau în mințile noastre și din toate nu se mai alegea nimic. Miros de fum de tutun și de amestecat cu miresme tari de tămâioare și de micșunele ni se încuibase în hainele pe cari le atinsese trupuri de femei frumoase. Ziua împânziă albeți sfioase pe zidurile Bucureștilor și noi coboram, isprăviți, dinaintea unei cafele. Nu ne 'nduram să mergem pe la odăile noastre dela hoteluri, unde n'avuseșe cine să pună o mână de vreascuri pe foc.

Așa e când se 'ntâlnesc prietini din patru colțuri ale țării, după ce nu s'au văzut de mult.

Atâta vorbisem, atâta răsese, atâta fle-cărisem că acum ne eră chiar silă unii de alții. Da vezi că ne pătrunsese frigul și ni se făcuse dor de-o beutură ferbinte, de un ceaiu... Somnoroși și tăcuți ne așezasem la o masă dintr'un colț al cafelelei, lângă soba de tuciu ce ne răsfața cu dogoriala ei mo-leșitoare, adăstând pe chelnerul ce tot bo-dogăniă pe la hogeac și pe sub tronul ca-sieritei, după rom și după zahăr.

Cum rămăsesem așa, moțâind, deasupra mesei goale, într'un timp ne pomenirăm toți în picioare, lângă geamul cel mare de cleștar pe unde se vedeă ulița goală, câțiva birjari înțeleniți pe caprele trăsurilor, caii cu cape-tele plecate, hotelul de peste drum, cu por-țile zăvorite și un ochiu de prăvălie cu obloa-

nele deschise mai de timpuriu. Deasupra, într'o verigă de fier, atârnă o uriașă mânășe fosie de lemn și de desubt se cetia numele bandagiștului Woloner. Dinnaintea prăvăliei un trecător zăbavnice ca noi, ori, cine știe, vre-un năcăjit grosior, scurt cu mustața tunsă și verzul la chip, se oprise și lovia cu bățul în mânășă neguștorului de-i și țignise un deget de lemn. Neguștorul, cu părul vălvoiu, arzându-i ochii în cap ca niște tăciuni, într'o flenderiță scurtă și fără guler la cămașe, cum îl apucase zorul, alergăse să-și apere prăvălia și avutul din galantiarul amenințat de bățul năbădăios al acestui drumeț băut, ori zănatic. Sergentul din răspântia uliților, om hotărît, mijlocise să scape spinarea neguștorului de loviturile ce-i căra necunoscutul, fiindcă-i ceruse so-coteală. Trecătorul făcuse niște ochi de dihor, spumă de ciudă și stă gata să se repeadă la sergent, că se amestecase unde nu-i fierbeă oala. Atunci unul dintre noi, Tudoriță Enă-chescu, sări într'ajutorul bătașului, trântind ușile după el și țipând la noi:

„Săriți băeți, că-i domnu Costică Istă-cescu-Bimbirică, dascălul meu de matematici dela Sfântu-Sava". Dac'auzirăm așa, șop și noi după el, în uliță, și ia-l pe sergent mai cu binele, mai cu ifose, ca să-i dea pace dlui Istăcescu. Dar încăpăținatul de sergent nu vrea să știe de noi și cât p'aci să ne și înșface cu stânga lui de oțel, cum înșfăcase pe domnul Istăcescu cu dreapta, pe după gulerul surtucului. Mai cuminte și mai milostiv decât omul puterii, mânășarul se înduplecă

UR 2306

UNIVERSITATEA "BIBLIOTECA IN" Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș

să-și tragă plângerea când văzû că are de-a face cu un nemișos și auzise pe Enăchescu tânguindu-se:

„Iartă-l domnule: e domnu profesor Costică Istăcescu-Bimbirică“ și, dându-se la spatele lui, îi făcuse semn la cap, că-i cam cântă sticleții. Abia-i dăduse drumul sergentul și se iscă alt târaboiu. Domnul Istăcescu se luase la harță cu prietenul nostru:

— „De unde m'ai botezat tu Bimbirică, mă; ce-am bimbiricit cu tată-tău?“

Ei poftim de molcomește gâlceava și împacă pe domnu Bimbirică acum, fără mijlocirea sergentului care făcuse doi pași înapoi și se răfoia la noi:

— „Dacă nu vă stâmpărați vă duc la secție pe toți...“ și chiar pusese mâna pe tignal să șuere. Ba c'o fi sucită, ba c'o fi 'nvăruță, mai cu duhul blândeței pe lângă domnu Costică, mai cu un ban de argint în mână sergentului, izbutirăm să scăpăm de ocașă și de ochii pușinilor trecători ce 'ncepușera să se îmbulzească în fața mânușeriei. Domnu Costică Istăcescu-Bimbirică, plecă zâmbind, ca omul căpiat, bolborosind înjurături, purtându-și bețișorul înainte, ca pe o lance, semet, cu nasul în vânt, păcăind din țigara de foi ce-o sugea cu niște buze argăsite, făcînd din căpățână ca dintr'un arc de ceasornic și isbind în tablele de tinichea ale prăvăliilor.

Noi intrarăm în cafenea, urmărind pe domnu Costică până ce pieri în lungul uliței, după schela unei binale.

„Să știți că tot nu scapă cu Doamne ajută pe ziua de azi... La sigur îl duce vre-un polițist la secție...“

„Aș“, îmi taie vorba scurt, Tudoriță Enăchescu „il cunosc toți ca pe un cal breaz, nu-și pune nimeni capul cu el. S'a brodit sergentul ăsta, mai iute, și Woloner prea l-a luat în răpi; nu face nici un rău nimănui... Da tot fû de treabă neamțul: păgubaș, cu câteva reteveie pe spinare și-o muia mai lesne decât nătărăul de sergent“. Și așa se

Paparude din comuna Breasta (jud. Dolj, România).

puse sfat între noi despre domnu Costică scotea din țâțani. Tudoriță Enăchescu avea o mare admirație pentru dânsul:

„Ce mai dascăl mă! Ce om! Ce învâtat! L-a mâncat fript David Emanuel, când l-a luat locul ce-l râvniă el, la universitate. De atunci și-a cam eșit din minți. A mai stat câțiva ani la catedra lui și l-au scos la pensie. Anii de pe urmă au fost un chin și pentru el și pentru noi. Veniă la liceu, deschidea elasa, scotea pe unul din noi la tablă și-i dă o ecuație de rezolvat. Apoi se dă în fundul clasei, se vără între paltoane și se puneă la taină cu hainele și cu căciuilile. De ne 'ntorceam vre-unul spre el în vremea asta, prindea de veste, că se uită hoțește cu coada ochiului, și numai ce se repeziă ca o furie, luă de ceafă pe băiat și-l dăscăliă:

„Ce-ai văzut la mine mă, de te uiți ca un pehlivan, ce-ai văzut, ha?“ și curgeau înjurăturile, vai! mamă!

Când eră în toanele cele bune și-i veniă poftă să explice lecția, apoi îți eră mai mare dragul să-l ascuți. Atâta limpezime în expunere, atâta logică, atâta înlesnire, rar mi s'a întâmplat să văd. Și acum... Îl văzurăți, Săracul!“

Întâmplarea asta și ceaurile pe cari le sorbisem, ne mai gonise somnoroșia. Ba chiar că ni se deslegaseră limbile și ne prindea limbuția. Care mai de care să spună pățanii cu profesorii de odinioară.

Sălișteancă la războiul de țesut.

Unul dintre noi, Scarlat Trandafiriu, acum inspector pe la domenii, avea mai multă și niște nerie de minte și știa să povestească mai frumos. El făcuse liceul la Craiova unde, pasă-mi-te, pe ale vremuri slujiseră învățământul tot dascăli unu și unu.

„Mă, dar la noi, în Craiova... N'am avut unul de Doamne ajută. De latină eră unul, lancu Graur, un bucovinean care știa atâta carte cât Nicolas, vestitul chelner dela Hugues. Da la altele cine eră priceput ca el? Deschisese pension și se îmbogăția pe spinarea bieților părinți, și vai de feciorii celor ce nu-i puneă la el, în institut. Îi lăsă corigenți și repetenți pe capete. Acolo în pensionul lui Graur, unde mă pusese tata și pe mine, ne învăța domnu Dantz cum să patinăm pe lac la Cornițoiu; Lugoșeanu, dormiă pe catedră sugându-și acadelele dela bragăii și Vărtulaș ne luă cu el la bal mascat. Țsta-i eră corpul profesoral. De geografie ne învăța Zaporichî, un italian pripășit în Dolj ca sanitar pe la sate, ce să războiă cu româneasca de

25 de ani, fără să poată îndrugă trei vorbe neaoșe. Mă, da ăla știa să bea îndrăcit și veniă cu nasul sticlos și vânăt ca ficatul; numai rom bea, la Avram Stoianovici, băcanul de lângă ududoiu Maichii Precestii și flecăria cât ținea ceasul... Ne spuneă cum îi e ibovnica de durdulie, ne ațâța simțurile noastre feceorelnice și când eră mai trăznit îmbrățișă globul de carton, se împedecă și cădeă ca o loază, cât eră de lung, pe scânduri, strigând cu patos:

„Amanta mea este signora Gheografia!...”

De grecească aveam pe alt sugaciu vestit, domnu Vanghelie Ivanidis, care se țuicăreă cu Zaporichii la băcănie și veniă la liceu să strige catalogul și să ne șoptească după vârful buzelor:

„Stați înțelepți ația, pina suna banganela, apoiu binisor, binisor, chite doi, doi, frațico, înfetinel, se nu v'aude domnu director... Che pe mine me chiama o daravela importantă.”

Da bietul Părășanu! Pe ăla îl aveam maistor de desemn. Eră un om așa ciolănos și lăbos: de n'aș ști cu ce să-l sămui mai bine, cu un urs ori cu un remont. Năsos, ca un elefant, buzat ca un arap, spân ca un scapet și chel, chilug; purtă o perucă galbenă, ca mătasa porumbului, cu niște plete bogate pe spate, ce-l făceau și mai urât. Să-l fi văzut, pe opăcitul ăsta undeva noaptea, te da în sperieți. Da afurisiți mai eram și noi băieții că nu ne lăsam până nu-i vedeam chelia, cum i-o vedeă seara la culcare țiiitoarea lui, o nemțoichiță măruntă și sfrijită pe care o învățase cum să-i spele plăcile fotografice în hidrochinon și 'n alaun. Că el, de felul lui, fotograf fusese până a nu se face profesor și de meseria lui nu-și uită.

Cel mai drăcos din clasă, scaloiu de Velea, se furișă ca o mătă pân' ajungeă la catedră, c'o ulcelușe de pap proaspăt și c'un surcel implinit la capăt c'un pământuf de fuior, pe când Părășanu ne desemnă pe tablă piramida cea mai frumoasă, trasă din tibișir cu niște umbre subțiri ca mreața păianjenului. Apucă pălăria dascălului și 'ntr'o clipă îi trăgeă cu cleiu pe mușamaua dinăuntru, să închege toate pingelele lui Polak. Când sună clopoțelul, meșterul nostru fotograf se gătia

cu pălăria, și dinaintea catedrei ne strigă cu glasul lui de țarcovnic întrohnat:

„Aceasta-i o piramidă... Să mi-o desemnați pentru lecția viitoare“. Cu pașii lui de goril nu făcea decât doi până la prag. Cum se crăpă ușa porni din piepturile noastre un urlet de slobozenie, într'adins mai puternic ca să-și iese din răbdări profesorul. Se întorcea, întunecat, cu ochii de fiară întărită, să ne mănânce. Își scotea pălăria, gata să facă o cercetare, și se pomeni cu tidva goală, că papul lui Velea îi încercise călții pe de margini. Clasa pufniă pe înfundate și meșterul eșiă opărit, potrivindu-și pălăria cu perucă cu tot pe biata-i căpăfană. Două-trei luni, după aceea, se făcea prevăzător, își prindea pălăria într'un cuiu din perete, lângă tablă, ca să n'o scape din vedere, până uită ori credeă că noi ne-am cumișit. Și pozna i se întâmplă așa fel, de două-trei ori într'un an. De jăluit nu se jăluiă și nici în conferință nu ne da, ca să nu se facă de răsul celorlalți profesori, nici unul mai dihai decât dânsul, decât mintrelea.

Aștia erau prin cursul inferior. În cursul superior am dat de alții și mai și. Eră unul de latinească, știutor de multe, burduf de carte, dar într'o ureche.

Îl sgăriau la ureche numele românesc și pe toți Popeștii, Zugravii, Căpățânenii, Preușeștii, Boiangii îi boteză cu nume latinești. Câți dascăli, deputați, judecători, ingineri, doctori nu-i chiamă astăzi Presbiterian, Tintorescu, Capucineanu, Sacerdoșescu, Pictorian, cum neam de neamul lor nu i-a chemat, fiindcă așa i-a cășunat, odinioară, domnului profesor Fontanelli.

Mi-aduc aminte cum l-a botezat pe Firulescu:

„Cum, cum, cum? Firulescu? Ce nume-i ăsta?“

„Știu și eu, domnule profesor, românesc...“

„De unde ești dumneata?“

„Din capitala București.“

„Atunci cap..cap.. Capitolin te vei numi.“

Și așa i-a rămas numele.

Dar nu ziceți că era să-mi pocească și mie porecla, într'o zi. Tocmai sfârșise cu bietul Floricel Popescu, căruia îi zisese Pomponiu Floru, când dete de numele meu în catalog.

Numai că ridică capul, mă măsură aspru și se încrunță:

„Trandafiriu? Cum, cum, cum? Rozariu te vei numi“.

„Nu se poate, domnule Puțoreanu“, îi răspunsei eu cam obraznic.

„Cum, cum, cum? Cum ai zis, insolente puere, mă chiamă Fontanelli...“

„Și pe mine Trandafiriu, toată ziua...“

„Cum, cum, cum? Te-am înscris sub numele de Rozariu, și așa te vei numi, insolente...“

„O fi, domnule profesor, dar eu n'o să răspund decât când mă-i chemă pe numele meu adevărat, cu care se cinstește taică-meu și s'au cinstit bunii și străbunii mei... Nici să n'audă tata de așa ocară, că pe mine ca pe mine, dar pe dumneata foc s'ar face...“

Domnul Fontanelli se simția strâmtorat și tăcuse, înghițând în sec. Se arată tare încudat și se căută prin buzunare, să-și aprindă țigară, în care își înecă supărarea. Cum nu se brodise cu chibrituri în haină, trimise după pedelul liceului.

„Să-mi aduci un aprinzibil ca să-mi incendiez fumegândă“. După ce dete câteva fumuri pe nas, se mai liniști și se mai răsândi:

„Al cui ești?“

„Al domnului Belizarie Trandafiriu“.

„Președintele comitetului permanent?“

„Al lui...“

„S'aude c'o să vină prefect“.

„Am auzit și eu o vorbă...“

Și-a dat cu mâna prin păr, a trecut peste numele meu și m'a lăsat în plata domnului. Așa mi-am scăpat porecla și mă chiamă și azi după numele alor mei.

Profesorul de istorie, însă, le puneă vârf la toți. Domnul Alexe Dumănescu eră cunoscut ca singurul al cărui învățătură se putea cumpăni cu a lui Fontanelli. Știa nemțește, englezește, franțuzește, rusește, italie-nește și... latinește. În tinereța lui, când fusese în puterile minții, făcea furori cu știința lui și cu limbile ce 'nvărtiă. Chiar la bătrânețe eră o plăcere, spuneau cei ce-l apucaseră cu câțiva ani mai în urmă, să-l fi auzit vorbind latinește cu directorul Fontanelli, cum ar vorbi, bunăoară, doi hamali cațaoani la schelele Brăilei.

Fontanelli răposase însă de curând, într-o casă de sănătate, după ce dăduse foc perdelor din cancelaria liceului, zicând că și-a închipuit arderea Troei și dl Dumănescu se mângâia de această crudă despărțenie mestecând din fălci, rozându-și vârfulurile mustăților, chinuindu-și barbișonul, tăinuind prin clasă cu duhurile și visând cai verzi pe pereți, pe când nouă ne turuia gura tocând vrute și nevrute, îndrugând „Crezul” sau „Sub o stâncă neagră”, pentru care apucam câte-un 9, foarte codat, la catalog. De se întâmplă însă, să se încurce școlarul și să se întrerupă din recitare, băgarea de seamă a domnului Dumănescu se opri asupra celor spuse și prinzând de veste că-i trage cu rugăciuni și cu poezii în locul capitoului din istorie, săriă de un cot. Și atunci ține-te ocară și urechială de vuită clasa.

Totuş domnul Alexe era slăbiciunea liceului. El și mâniat tot bun era, că nu micșoră nofele și nu purtă pică. La istorie nu se potomenise corigent ori repetent.

Își avea tabeturile lui, slăbiciunile lui, domnul Alexe. De dimineață îl găstai în piața Elca, cercând salipul dela turci, gustând din oalele cu iaurt și morfolind câte un covrigel între gingii.

Dacă-l nimerai cu niscai târguieji, mirenenii de primăvară, turtă de unt ori săculețul cu sămânță de cânepă de dat la scații lui, strânse totdeauna într-o basma roșie, popească, te ochiă, îți încercă brațul și te trimetea să i le duci acasă:

„Asta, țingău, ia pune mâna ici și du târguiețile la Marișca, jupâneasa mea.”

În clasă nu-i stau niciodată mințile în cap, trăiă între noi doar cu trupul. Într-o zi, cum se plimbă printre bănci, cu mâna sub bărbie și cu făcălia între dinți, numărând scândurile pardoselei pe când unul dintre noi îi da cu „Ronsard la Taluza”, a lui Alexandri, în loc de bătălia dela Wissenburg din Alsacia, el își priviă boturile ghetelor căscate și torcurile scâlciete, bocindu-se pe urma galoșilor ce-i furase, de dimineață, o slujnică necredincioasă. Tocmai când se certă mai cu temei cu slujnica fugită, dintre bănci răzbi un măcăit de rățoiu ce părea găuit. Domnul Alexe innălță capul, privi peste ochelari și aplecă

urechea. Se n'țelegeă, după față-i, că nu era sigur dacă glasul paserii, ce-l făcuse să se însenineze și să uite paguba galoșilor, veniă într'adevăr de aproape, ori de pe afară. A doua oară rățoiul măcăni mai puternic și pe lungul scândurii dela o bancă, se alese o bătaie de aripi, icnetul pasării ce se sbăteă, căsnindu-se să scape. Apoi o aripă udă, cu penele sbărlite, obosită și neputincioasă, se întindea ca o apărătoare pe scândura slinoasă și pliscul lătăreț i se prionia într'un vraf de cărți și de caiete. Cel mai deochiat la învățătură, Gheorghită Tibacă, turbură liniștea cursului cu tărăboiul ce iscă aducerea rățoiului în ora de istorie.

„Ce ai acolo, țingăule?” se răsti domnu Alexe.

„Un boboc de rață, domnule; mi-a dat tata să-i cumpăr din târg; i-l duc după ce

ne-o da drumul...”

„Cât ai dat pe el?”

„Șaptezeci de bani...”

Domnul Alexe se scotoçi prin buzunare, implini doi gologani de aramă din buzunarul vestei cu o stăntoaică de argint dintr'o pungă de arnici, și-i dete lui Tibacă.

„Na, să-l duci la Marișca, acasă... Cumperi altu lui taică-tău...”

Pentru noi asta stărnise un haz strașnic, dar, între domnul Alexe și Tibacă era un lucru obișnuit. Tibacă vindea, cu asta, pe al nu știu câtealea rățoiu. Pân' aci târgul se petrecea în piață unde se întâlneau, dar cum se întâmplase că în ziua aceea domnu Alexe să se scoale mai târziu, Tibacă fusese silit să-și aducă marfa la liceu. Neștiind cum să pornească târgul, chemase atenția profesorului strângând pe rățoiu de coadă, sigur că după țipătul paserii o să vină și propunerea de cumpărătoare, la care Gheorghită Tibacă câștigă câte-un bănuț și chiar doi-trei, în fiecare zi. În curtea profesorului nostru pâlcul de rațe se făcuse mare și târgul lui Tibacă mergea strună.

Dar într-o zi i se 'nfundă. Domnul Alexe veni la lecție și dela cel dintăiu măcănit intră la tocmeală:

„Cât ai dat pe rățoiu, țingăule?”

„Cinci gologani, domnule Dumănescu.”

„Ieftin mă, ieftin zău... la să văd n'o

Port din Rodna veche de pe la anul 1875.

fi vre-o mortăciune de-ai luat-o tu așa, pe nimic?" și prinse pasărea s'o cântărească de grăsimi pe palme, că eră tare cunoscător... Când colo, în loc să se încredințeze cât de grea și de grasă e pasărea, domnul Alexe începă s'o caute pe sub aripi și dela rădăcina penelor scoase un firicel de lână pembe, înnodat cu mesteșug și ascuns așa că nimeni nu-l putea vedea, dacă nu știa:

Cese 'ntâmplase? Profesorul prinsese de veste că dela un cârd de vreme cumpără mereu la oare și numărul lor nu mai sporește. Prepuind pe Tibacă, că-l trage pe sfoară șterpelind pe cele din curte și apoi i le vinde iară, și le 'nsemnase pe toate cu câte un firicior de lână subsuoara aripii.

Domnu Alexe scrășni din dinții lui rari și negri ca boabele de cafea stricată, apucă rățoiul de picioare și tăbări cu el pe Tibacă, lovindu-l cu sete în obraz, peste cap, peste ochi, uitând de biata pasăre ce-i muriă între degete:

„Așa țingăule? Așa tâlharule? Așa te-a învățat tată-tău acasă? Îmi furi bobocii și mi-i vinzi iară mie!”

Rățoiul măcăise de două ori, dăduse din aripi, deschisese pliscul, închisese ochii, umezi,

și întinsese gâtul trăgându-și sufletul. Când se sătură domnu Alexe de lovit pe Tibacă și simți că-i moare rățoiul în palmă, îl asvârli silnicit, pe scânduri. Pasărea atunci mai întinsese gâtul odată și clipi din ochi, apoi înfeleni cu pliscul între scândurile căscate.

Murmurul glasurilor noastre, din surd ce eră pe când privisem cele întâmplare, se iuțiă, se îngroșă, — întreaga clasă hăuia ca o sinagogă...

Băieții băteau din palme, chiuiau, râdeau, și eșiseră din bănci, droaie în jurul domnului Alexe care uitase unde se găsește și-și privia rățoiul par'că jelindu-l.

Unul singur dintre noi nu luase parte la petrecerea asta... Din fundul clasei, deasupra capetelor celorlalți, se înalță trupul lui scurs, firav și micșor, capul lui palid, ascuns într'un smoc de păr negru și creț, în care lucrau două priviri întunecate de groază și de milă. Eră poetul clasei noastre, Rafail Demetrescu pe atunci, Traian cu numele ce-și luase mai pe urmă și sub care îl știu toți căi au cețit delicatele și tristele lui poezii, a cărui fire gingașe se răzvrătise în fața unei așa cruzimi. În acei ochi uimiți și certători, par'că îi văd și acum, licăreau două boabe tremurătoare pe cari nu știuse, sau nu putuse să le ascundă.

La câteva luni l-a strâns Dumnezeu pe domnu Alexe și mai târziu l-au urmat pe rând ceilalți dascăli ai noștri. Ceata dreptilor s'o fi făcut mai mare decât turma de paseri din curtea profesorului de istorie, pe care mult l-am plâns noi la moarte, uitându-i relele și ținându-i minte bunele.

Port din Sătmăr.

Ziua crescuse, ceasurile curgeau, limbile întrerupse Enăchescu, privind orologiul din clopotelor dela „Independența” sunau Pom-polaizii. „Ce ceasul prânzului, bre? Ceasul somnului, vrei să zici...”

Caton Theodorian.

Strofe din cătun.

— „Noapte grea și vânt afară
Și-ait opaiț nu-i în sat;
Fată harnică, primește
Un drumeț întârziat.”

— „Milă mi-e, drumeț, de tine
Și-aud vântul prin grădini,
Dară mama nu-i acasă
Și nu pot primi străini.”

— „Fata mamei-ascultătoare,
În grădina cea cu flori
leși, ca-ți fură o vecină
Cei mai mândri-ai tăi bujori.”

— „Lasă, lasă să mi-i fure;
Alți bujori vor crește în loc.
Dar' de-mi fură vr'un hoț ochii,
Mi-a furat și-al meu noroc.”

— „La porțiță 'n drum dușmance
Toarnă vrăji pe la fățani;
Fata mamei cea cuminte
leși și drumu dă la câni.”

— „Lasă, lasă să vrăjească;
Nu li-ajută Dumnezeu.
Dar' de-mi fură vr'un hoț mintea,
Fără minte ce fac eu?”

— „Garofiță, mândră fată,
Lasă spornicul tău fus;
Un inel scump de mireasă
Pentru deget ți-am adus.”

— „Trandafir frumos, bădiță,
Vino, vino; te-am dorit
Și-s acasă singurică,
Cum te bine de iubit.”

G. Rotică.

Nocturnă.

Iubitei mele 'nstrun cântare nouă,
Întruchipată'n fapt de blândă seară,
Când crinii albi și-apeacă fruntea iară,
Și genele sunt umede, de rouă...

Când florile adorm și trandafirii
S'aprinde de dor și muguri dau în floare,
Când fărâmată ura 'n suflet moare,
Și freamătă 'n caiși, doinind, zefirii...

Miresei mele 'nstrun cântare lină,
Miresei dulci, din clipele durerii...
Ci vino noapte 'n boarea sfânt' a serii
Și-a chinului văpaie mi-o alină!

Coboară noapte, să-ți cuprind suflarea,
Și freamătul de-argint, ca de petale...
Coboară lin și dorurile tale,
Să-mi adumbrească 'n vraja lor, cărarea.

Coboară noapte tainică, măreață,
Cu 'mpărăția ta de umbre și de șoaapte,
Cu-aleanul tău de visuri, vino noapte,
Din codri muți, învestmântată'n ceață...

Coboară iar din peștera azură,
Și-alină-mi blând, a patimilor clipă...
O du-mă sus, pe 'nlinsa ta aripă,
Și 'n lumile de visuri, tu mă fură...

I. Broșu.

Din literatura străină.

Synnöve Solbakken

de Björnstjerne Björnson.

Capitolul IX.

Guttorm și Karen Solbakken isprăviseră de mâncat, când intră Synnöve, roșie și fără răsuflare.

— Dar, draga mea, unde-ai fost tu? întrebă Mama.

— Am rămas cu Ingrid îndărăt, răspunse Synnöve și se opri să-și scoată basmalele; Sämund căută o carte prin dulap.

— Da ce aveai de povestit de-ați întârziat atâta?

— Nimic deosebit.

— Atunci, tot ar fi fost mai bine să fi rămas cu noi, draga mea.

Se sculă, îi aduse de mâncare, și se așeză în fața ei.

— Ai mai vorbit și cu alții. Nu?

— Da, cu mulți.

— Doar i-a fi iertat, copile, să grațiască cu oamenii, zise Guttorm.

— Da, firește că e iertat — zise mama — ceva mai blând — dar totuși ea are să se fie de părinții ei.

Nimeni nu răspunse.

— Azi a fost o zi blagoslovită, îți cade bine să vezi tot tineretul în biserică, — zise mama.

— Te gândești atunci la copiii tăi.

— Ai dreptate — zise Karen și suspină — cine poate ști ce-i așteaptă.

Guttorm tăcu o vreme, apoi zise:

— Mult avem să mulțumim lui Dumnezeu; el ne-a lăsat un copil în viață.

Mama neteziă masa cu degetile și nu ridică ochii, apoi zise încet:

— Ea e doar bucuria noastră cea mai mare; și e și bună și cuminte.

Și iar se făcu tăcere.

— Da, ne-a făcut multă bucurie, — zise Guttorm și cu vocea mai îndulcită:

— Dumnezeu să-i dea noroc!

Mama tot neteziă masa cu degetile; apoi șterse o lacrimă ce-i lunecă pe obraz:

— De ce nu mănânci? întrebă tatăl ridicând ochii la ea.

— Mulțumesc, sunt sătulă.

— Dar n'ai mâncat nimic, — zise și mama — și ai făcut un drum atât de lung.

— Nu pot — răspunse Synnöve pigulind colțul năframei.

— Mănâncă, fată, — zise tata.

— Nu pot — răspunse iar Synnöve și izbucni în plâns.

— De ce plângi, puiule?

— Nu știu.

— Ea plânge așa lesne, — zise mama.

Guttorm se sculă și trecu la fereastră:

— Uite, vin doi oameni.

— Ce? pe vremea asta? întrebă nevasta și se duse și ea să se uite:

Cine poate fi?

— Nu știu, — răspunse Guttorm și se uită

mereu.

Nu-mi vine-a crede.

Nici mie.

Ei sunt, într'adevăr.

Da, așa se vede, — zise Guttorm.

Bărbații se apropiau din ce în ce. Deodată, cel mai în vârstă se opri privind împrejur.

Cel tânăr făcu întocmai, apoi porniră iar.

Oare ce-or fi vrând? — întrebă Karen.

Nu știu, zău.

Mama se întoarse, adună de pe masă și rândui nițel prin casă:

— Pune-ți iar năframa, fată, că ne vin oaspeți.

Abia apucase să zică și Sämund intră, iar Torbjörn în urma lui.

— Să vă fie de bine! — zise Sämund; se opri puțin la ușă, apoi trecu înainte și dete mâna cu toți. Torbjörn tot în urma lui. La urmă ajunseră la Synnöve, care stă într'un colț cu basmauă în mână și nu știă ce să facă,

Tărăncuță.

să și-o mai puie sau nu — ba poate nici nu mai știă că o are în mână.

— Pofțiți și vă așezați, zise femeia.

— Mulțumesc; de altfel nu-i calea așa lungă — zise Sämund și se așeză, iar Torbjörn lângă el.

— Azi la biserică v'am pierdut din ochi, zise Karen.

— Da, și noi v'am căutat, — răspuse Sämund.

— Eră plin azi, — zise Guttorm.

— Plin, — răspuse Sämund, frumoasă zi de biserică.

— Tocmai de asta vorbeam și noi.

— Și te cuprinde atâta bucurie privind la ceice se confirmază, când ai și tu copii, — adăugă Guttorm. Nevasta se așeză deoparte pe laviță.

— Așa e, — zise Sämund. — Și te gândești atunci la soartea lor... de aceea am venit și eu încoace astă seară; apoi privi în jurul lui, și își premeni tutunul. Privirile lui Guttorm, Karen și Torbjörn cădeau în toate părțile.

— M'am gândit că e mai bine să vii eu cu flăcăul la voi, începă Sämund, ar trece cam mult până să se hotărăscă să vie el singur, și, peste tot, nu cred că ar face mare ispravă. Se uită pe furiș la Synnöve, care băgă de seamă. Lucrul stă așa: că el, când a știut judecă i-a pus gând Synnövei; și mă tem că și ea se gândește la el; și așa m'am socotit că ar fi bine să se 'nsoțească. Mai demult, când vedeam că abiă e 'n stare să 'ngrijască de el, necum de alții, nu m'aș fi învoit; dar acum gândesc că-l pot lua pe chezașie; și dacă nu pot eu, poate ceea de colo, căci puterea ei e acum cea mai mare. Ce ați zice dar, dacă i-am împreună? Zor nu e, firește; dar nici nu știu la ce-am mai așteptă. Tu stai bine, Guttorm. Eu mai rău, că am și de 'mpărțit la mai mulți, dar vom face ce-om face. Acum să-mi spuneți ce credeți voi pe asta o 'ntreb mai la urmă, căci ce vrea ea mi se pare că ghicesc.

Așa grăi Sämund. Guttorm ședeă pe laviță, și își tot frecă palmele una de alta, dete de câteva ori să se ridice, răsufând adânc la fiecare dată, dar nu izbuti. În sfârșit, a cincă oară, se îndreptă, își netezi genunchiul cu

mâna, se uită la nevastă și în treacăt și la Synnöve, care nu se mișcă și nimeni nu-i vedeă fața.

— Da, firește... ar fi frumos — zise mama.

— Și eu zic așa; trebuie să primim cu mulțămire, — zise Guttorm cu glas tare, uitându-se dela Karen la Sämund, care stă cu brațele încrucișate, răzimat de părete.

— Dar atâta față avem și noi — zise Karen — trebuie să ne lăsați vreme de gândit.

— Asta s'ar puteă, — urmă Sämund; —

„dar nu știu ce te-ar împiedecă să răspunzi, zise ursu cătră țăran, când îl întrebă dacă poate să-i dea vaca“.

— Și eu cred că putem răspunde îndată, — zise Guttorm și se uită la nevastă.

— Numai de n'ar fi Torbjörn așa sălbatic, — răspuse ea, fără a ridică ochii.

Cât despre asta, eu cred că el s'a

îndreptat, zise Guttorm, — nu știi ce spuneă chiar tu azi?

Amândoi părinții se uită câteva clipe unul la altul, apoi zise Karen:

Numai de ne-am puteă încrede în el!

— Da, grăi iar Sämund — cât despre asta, zic ce-am mai zis odată: dacă ține ea frăul merge bin ecăruța. Puterea ce-o are ea asupra lui e nespūsă; am văzut când zăceă atunci bolnav și nu știă cum se va sfârși și de se va mai însănătoșă.

Nu mai pune și tu bețe 'n roate — zise Guttorm — știi bine care e dorul ei și noi doară numai pentru fata asta trăim.

Synnöve ridică capul pentru întâia oară și se uită la tatăl său cu ochi mari plini de recunoștință.

— Ei da, — zise Karen după o scurtă tăcere, și netezi mai apăsă cu degetile pe masă; — dacă m'am împotrivit atâta vreme, am știut eu ce-am făcut... și poate nu mi-a fost gândul așa aspru ca vorbele.

Guttorm se ridică:

— Și așa s'a întâmplat, cu voia lu Dumnezeu, ceea ce am dorit eu mai mult pe lumea asta.

Apoi se duse la Synnöve.

— De asta nu mi-a fost teamă, — zise Sämund — am știut eu că ce e scris să se 'mpreune, se 'mpreună. — Și trecu și el la Synnöve.

— Și ce zici tu, draga mea? întrebă mama, apropiindu-se și ea de fată.

Ea ședea tot în colț și toți steteau acum în jurul ei, afară de Torbjörn, care rămase acolo unde se așezase la început.

— Scoală-te, fată, — îi șopti mama; ea se sculă, zâmbi... apoi se 'ntoarse și 'ncepă a plânge.

— Dumnezeu fie cu tine, acum și 'n totdeauna, — zise mama și, îmbrățișându-o, plânseră amândouă. Bărbații se întoarseră fiecare în altă parte.

— Acum du-te la el, — urmă mama plângând, și o depărtă binișor.

Synnöve făcu un pas și rămase pe loc; Torbjörn sări în sus, îi apucă mâna, o ținu strâns; nu știă ce să mai facă și rămase așa până ce ea își trase încet mâna. Steteau tăcuți unul lângă altul.

Ușa se deschise fără sgomot și o voce sfioasă întrebă:

— Synnöve e aici?

Era Ingrid Granliden.

— Da, e aici, intră numai! răspunse tatăl.

Ingrid stă la 'ndoială.

— Intră, intră, că toate-s bune.

Ea părea încurcată.

— Mai e cineva cu mine.

— Cine?

— Mama.

— Intrați numai — strigară toți patru deodată.

Karen se 'ndreptă spre ușă.

— Poți intră voioasă, mamă! se auzi vocea Ingridei.

Și Ingeborg Granliden, cu scufița ei albă ca zăpada, intră:

— Mă cam tăia pe mine capul, deși Sämund nu-mi spusese nimic. Și dac' am văzut că nu se mai întorc, am venit și noi încoace.

— Da, aci sunt toate după pofta inimii tale, — șopti Sämund și-i făcu loc să s'apropie.

— Dumnezeu să te binecuvinteze, că l-ai știut apropiă de tine, îi zise ea Synnövei și o îmbrățișă și-o mângăie. Ai ținut cu credință la el, fata mea, și la urmă tot ce ai vrut tu s'a împlinit — și o netezea pe obraz și pe păr; iar lacrămile îi lunecau pe față; ea nu le băgă în seamă, dar Synnöve i le ștergea cu grije.

— Da, draga mea, capeți o mândrețe de flăcău, și o mai strinse odată la piept.

— Maica, din bucătăria ei, — zise Sämund — știe mai mult de viață decât noi care trăim în ciocotul ei.

Rând pe rând se domoliră lacrimile și înduioșarea. Karen se gândi să gătească de cină și rugă pe Ingrid să-i ajute „că Synnöve, azi, și așa nu-i bună de nimic“.

Și amândouă s'apucară să facă o ciorbă eu zmântână, pe când bărbații și Ingeborg vorbeau de seceriș și de alte multe.

Torbjörn se așezase la fereastră; Synnöve se strecură binișor lângă el, îi puse mâna pe umăr și îi șopti la ureche:

— Unde te uiți așa?

El întoarse capul, se uită lung și cu drag la ea, apoi iar pe fereastră:

— Mă uit la Granliden... Ce frumos se vede de aici!

Trad. de Oct. C.-A. Tăslăuanu.

(Sfârșit.)

RIL

Sonet.

De m'a iubit, de-a fost o rătăcire,
Eu nu mă 'ntreb. Și n'oi ști niciodată.
De unde poate mintea să străbată
Neînțeleasa gândului urzire?

De unde știe marea zbcucimată
De ce-i trimite-al zilei dulce mire
Atâta foc, atâta strălucire?
Ea știe doar' să cânte, să se zbată.

Și eu atâta știu: Că mi-a fost dragă,
De umbra ei cucernic mi-am legat
Norocul meu, viața mea întregă.

Și nu mă 'ntreb dac' a putut vre-odală
Atâta foc și chin să înțeleagă.
Și eu atâta văd: Că m'a uitat.

I. U. Soricu.

Cântec.

De-acum își îngroapă cu frunze cu tot
Cel codru cântarea de sară,
De-acuma mai lungi-s și nopțile reci
Și viața de-acu-i mai amară.

— Tu, suflele, dornic de zări și de drum,
Inchideți fereastra gândirii!
Bolnavii luminii la ce-or rătăci
În iadul spasmodic al firii?

Demetriu Marcu.

De departe, de departe
Îți trimiț, bădișă, carte:
Va ști slova mea să spună
Că n'am rost de voie bună
Și că, bade bădișor,
Arde sufletu-mi de dor.

Scrisoare.
Știe fir de rosmarin,
Căta jafe, port și chin,
Căta jale, cât amar,
Știe frunza de frăgar,
Și cât dof. îi duc, bădișă,
Știe fir de țămăișă.

Bădișor de când te-ai dus
Floare 'n păr eu n'am mai pus;
Nici la gât n'am pus mărgele,
De amar și multă jele.

Să vezi alba mea năframa
Ochișorii cum mi-i chiamă:
— „Măndre flăcări amândouă,
„Făr'mați boabele de rouă
„Și pe câmpu-mi de zăpadă
„Picăturile să cadă.

„Și tu mână albă, mică,
„Năfrămuja subțirică
„Niciodată să n'o 'mpături,
„Vecinic să fi-o ții alături“.

Simina Bran.

Pe drum.

Eu știu că nu m'așteaptă nimeni,
Căci nimenea nu m'a chemat,
Mi s'a părut c'aud un cântec,
O fi fost moartea. M'a strigat.

Pe urma mea nu plânge nimeni,
Căci nimeni nu mi-a zis: Rămâi!...
Un zimbet? O fi iconița
Care-mi veghiă la căpătâi.

O, noapțe! Tu-mi aduci în suflet
Fiorul primului sărut.
Mi s'a părut că văd lumină.
A fost o stea care-a căzut.

Acelaș cer și-aici și-acolo,
Acelaș praf sub pașii grei,
De m'aș oprî — aceeaș groapă...
Și firea-și merge drumul ei.

I. U. Soricu.

Corespondență din București.

Cursurile universitare de vară dela Iași. — T. Robeanu.

Domnule redactor,

Stăruiești să-ți scriu un articol de informație despre cursurile dela Iași. Îți scriu ceva. Poate de ajuns.

Ministrul instrucției a încercat să întemeieze o instituție pe care — fără să spună dela cine — ziaarele românești au cerut-o de mulți ani și care ar implini la noi rolul ce-l au și în alte state apusene; mai mult chiar: la noi ar implini și un rol de propagare a științei naționale la Românii cari au nevoie de ea, dar care n'o pot ascultă decât vara, când, scăpați de ale lor ocupații, ar veni în regat să asculte ce se produce în știința românească.

De aceea se spune că la aceste cursuri pot fi primiți toți ceice au un grad academic, dar și ceice se pregătesc să plece spre el, bacalauratului; de aceea se admiteau viitori preoți și învățători, adică „seminariști” în anul din urmă al studiilor, și cu atât mai de grabă actualii dascăli.

În liniște, fără nici un toboșar de reclamă, fără iluzia că întâia încercare — destul de repede făcută — ar trebui să adune lume ca la niște festivități olimpice, fără nici o proclamație, au început câțiva profesori secundari, de gimnaziu (cum ziceți Dvoastră), cursurile indicate de minister.

Ministrul și-a zis: O astfel de instituție, susținută de statul român, trebuie să înceapă cu subiecțiile cele mai naționale. De aceea s'a vorbit despre istoria română, despre istoria literaturii române moderne — teren plin de controversă — despre limba română, pe care bine n'o cunoșc decât doar câțiva scriitori mari și, în altfel, câțiva filologi, — despre arta română, care abia în timpurile din urmă a reușit să atragă atenția, acum destul de încordată, a lumii românești.

Eră o armonie de comunicări, o intenție bine sprijinită din toate părțile. Ceice au ascultat-o și au simțit-o dela început până la sfârșit, au fost foarte mulțumiți de bogăția ideilor ce s'au desfășurat la Iași.

Eram în tren, plecând spre Argeș, unde dl Tzigara-Samurcaș aveă să demonstreze în fața vestitei mănăstiri o parte din ideile desfășurate la Iași. Unul dintre Bucovinații care s'a luptat până la capăt cu căldurile Iașilor, își pipăia cu plăcere caietul de notițe și-mi zicea: „Am însemnat multe aici!”

Eră și cu puțință!

Dl Tzigara-Samurcaș este un bărbat care va ocupa un loc în istoria dezvoltării artei naționale. D-sa a deschis întâiul muzeu de artă națională, fapt caracteristic; este un neobosit popularizator al ei; un chemător spre păstrarea și reînvierea ei, spre readucerea ei în viața de azi.

Dl G. Ibrăileanu vorbea despre o epocă literară, pe care o cunoaște perfect; iar aprecierea lui are drept la existență, ca oricare alta: Eu am îndrăzneala să afirm chiar că în stadiul în care se află astăzi is-

toriografia literară românească, nimeni, dar nimeni nu poate zice că a întrunit acea aptitudine de puncte de vedere, de criterii și acea inimă totdeauna în echilibru, care să nu nedreptățească și să nu părtinească pe nici un scriitor; — de ce dar n'am ascultă în sfatul literar pe dl G. Ibrăileanu?

Dl V. Pârvan a evocat epoca de întemeiere a neamului: unui ascultător de peste granițe îi părea rău că nu a putut stenografiă mai ales lecțiile din urmă, despre timpul când Românii, ieșiți din poalele codrilor, ridică capul, voinic și cu ochii limpezi, căutând în zări granițe largi pentru dorul lor de viață și fapte minunate.

Dl C. Botez a cetit din autorii moderni; intenția unor discuții stilistice cu cei de peste granițe, cari au nevoie de ele, oricât de rari ar fi, a fost realizată într-o măsură mai mică, decât merită: Nu trebuia să se treacă că acest fel de cursuri au să fie numai o distracție, o serie de conferințe, în care, oricum, retorica intră pe negândite și nevoie; aceste discuții ar trebui să fie și mai multe și mai căutate, pentru că ele sunt prilejuri de muncă bună.

Și în sfârșit, dl Dr. A. Candrea. Dar dl Candrea merită o apreciere specială...

Dr. Candrea este evreu, dar profesor român la un liceu din capitala țării. Timpul liber, ce i-l lasă traiul greu ce-l ducem toți profesorii români, îl dedică cercetării limbii noastre; în societatea filologică — căci există una, la București, condusă de dl Ovid Densusianu — Candrea este un izvor de discuții sănătoase și de inspirație lingvistică, care nu poate reieși decât dintr'o știință mare împreunată cu fantazie combinătoare și — totuși — cu cunoștință amănunțită a realității; Cetiți, de pildă, monografia despre „Țara Oașului” și veți mărturisii că Dvoastră, filologi vecini cu ea, n'o cunoașteți ca acest profesor dela București. Pentru Candrea există limba noastră, nimic altceva, nici neamul din care se trage și de care nu se ocupă; el nu-i un Șăineanu, care aspiră la universitate și abia ieșise ori se află încă în nu știu care comitet evreesc din capitală. Ministrul Haret, care este un deslănțuitor al oricărei energii naționale care-i pare că promite ceva și un ocrotitor al tuturor cari țin promisiunile lor folositoare neamului, a crezut că Dr. A. Candrea poate face un curs, decât care — cine eră să-l facă mai bun? Insărcinarea venită din partea a c'estui ministru îl poate mângăia de atacurile ce ea i le-a adus din partea aceluși fel de Români excelenți, dar cruzi astăzi cu orice evreu, blânzi, de sigur, mâne, peste un deceniu, tot mai blânzi peste... un veac ori doi, când va mai scădea acea multime galțiană și rusească, ale cărei vinovății ne turbură atât de mult, încât ne fac uneori să nu vedem bine, concret: Tragedia rasei. Cât despre mine și alții, noi vom ceti și ascultă todeauna pe Dr. Candrea, fiindcă

tiparul lui și vorba lui trezește tocmai ce este mai românească în noi, cuprinsul vechiu al limbei, conștiința cursului și schimbărilor seculare al aceluia cuprins, istoria graiului nostru zilnic, pe care filologii noștri naivi până la un timp, certându-i în timpul următor, despărțiri și astăzi, ni-l vor da, întreg, abia — abia când ?!

Când un ministru român ia în mână sa o chestie ca aceea a cursurilor de vară, se poate conchide imediat că fapta sa este în armonie și cu interesele statului al cărui ministru este, oricât de fără legătură s'ar părea un curs de vară și un stat. A doua considerație: Dacă este vorba ca răspândirea științei românești să fie și multilaterală, nu numai națională — cum a fost de dragul începutului —, nu mai încapă îndoială că statul român poate pune în mișcare mai mulți specialiști și mijloace de informație mai bogate — și, de ce nu s'ar spune? — și mai darnice decât orice întreprindere particulară. În sfârșit, pe linia cursurilor dela Iași poți vedea în viitor o continuitate de energii nesecate, o puțință de a se întruni, din toate taberile, oameni de valoare: A întemeia astfel de puțințe de muncă nu prea este ușor la noi, altfel.

În anul acesta au fost, cursuri de vară și la Văleni, unde se recrează energia neîntrecută a dlui N. Iorga. Fără a se recrea în armonie de intenții, căci, alături de lecțiile despre problemele literaturii românești, s'a vorbit despre alimente și pâinea cea de toate zilele — un tânăr blond, chimist, a propovăduit unui public sănătos cum să nu se bolnăvească: alături de sintezele literare, pe veacuri și nații ale colegului Bogrea, discuția despre ce poate fi o istorie bisericească; negalități. Dar în vătărușă serioasă s'a cules și acolo, mai încapă vorba ?

Cel mai bun lucru ar fi fost ca și la Iași, și la Văleni să fie mai multă lume decât a fost. Oricine ar voi binele, el trebuie ajutat; iar când îl și face, el nu merită să fie combătut.

Cum va fi în viitor ?

Aceasta atârnă de multe împrejurări, despre care eu nu mai pot vorbi, deoarece de mine nu atârnă nici una și atâtă minte am și eu să nu încerc a fi profet.

„Biblioteca Minervei“ (Nr. 6) împlinește un act de pietate intrunind într'un volumaș de 70 de pagini poeziile lui T. Robeanu (Dr. George Popovici).

Eram de mult în Cernăuți și nu-l cunoșteam încă. Dar îi auzisem de faimă. Orașul povestii legendele ce se pot povesti despre un tânăr care studiază și iubește.

Când l-am văzut mai de aproape, legendele mi s'au părut firești. În trupul lui mare, reînviat par'că de sub un dolmen, puteai bănui multă viață; totuși, ochii lui trădau mai mult curiozitatea de a asculta, decât dorința de a vorbi însuși. Eră un om care, în conștiința valorilor sale, preferă să rămână un pas înapoi, știind că oricând poate înainta doi-trei; eră om care ură arta de a se vâri în sufletul oamenilor și care cerea și pentru sine aceeași cruțare. Ne-am cruțat, în acest înțeles, unul pe altul și-am fost buni pri-

tini. O singură dată n'a fost sincer: nu mi-a spus că voiește să moară.

Moartea nu i se păruse niciodată îngrozitoare. De mult ea cră pentru el o simplă „veșnică uitare“, care se scoboară „blândă“ peste noi și în care intri „fără veste“.

De mult iluziile tineretelor îl părăsiseră: un vânt mai mult moleșitor, decât spulberător fusese și Schopenhauer. Aveă conștiința că-i vinovat de ceva și-l rugase, discret, în versuri, de iertare pe tatăl său — o, ce enorm și sfios respect aveă el de acest tată! —, pe ea. Eră — pe atunci — un om întârziat în viață, dar înaintat în ideale, simțind dureros durerea altora că el nu poate fi altfel. Îl așteptau toți, se împăcaseră toți cu firea lui, dar el se priveghea și, văzându-se limpede, negăsind în sine puțința unei mari energii lumești, suferia în sine. Și cât putea, fugia de lume.

Gândul morții zboară ușor spre astfel de suflete, cum zboară păsărica pe creanga abia înflorită și-o scutură de fiori.

Când l-am cunoscut eu, fondul acesta trist sufletesc îi stăpâna mai puțin. Se simția, nu-i vorba, foarte bine în casa ce-și închiriasse în Cernăuți, departe de centru, într'o curte părăsită, să cetească... încă (!) pentru doctorat — eu l-am găsit odată cetind un vechiu drept austriac scris în limba medievală germână; dar se simția tot atât de bine în crângul dela Horreca, pe pașiste verde, la o masă cu pahare; ori, iarna, în câte-o excursie la Sadagura, între păreții înguști ai unei odăi c'o fereastră mare spre uliță, unde ne încălziam cu un vin bun, de ne ținea de cald până la podul Prutului, loc de repaos și contemplații. O seamă de studenți aveau dreptul meritat de a ne însoți în aceste tineresti colindări, cu prilejul cărora se vorbeau frumoase lucruri.

T. Robeanu al acestor prilejuri vesele a putut să cânte pe nepoata crășmarului dela Craiul-Negru:

În bolta dela „Craiul-Negru“,
Acolo vinu-i minunat,
Acolo trei voinici aseară
Într'un ungher s'au așezat.

Au pene roșe 'n pălărie
Și tinerete în obraz;
Mustățile-s atât de dărze
Și vorbele așa cu haz...

Și unul sare în picioare;
Zăbind mânuțele i-a prins.
Gurița al doilea i-o sărută
În șagă mai, mai înadins.

Iar cel din urmă stă de-oparte
Așa de palid, chinuit —
Ah, mult amar, și totuși dulce,
În ochii săi ea a cetit.

Privindu-l cum scrie, peste umeri, Uhland ar putea zămbi mulțumit de opera lui T. Robeanu. Când scrie astfel, în felul baladei germane, cu mici urme în felul „dulcelui bard din Bolintin“, T. Robeanu este limpede ca un istoric, plastic ca un sculptor, impecabil ca istețime când alege scena ori pointa, original; vezi, de pildă, *Novela de castel*.

Este păcat că T. Robeanu n'a voit — nu s'ar putea zice: n'a putut — să facă din aceste evocări ale trecutului o intenție mai stăruitoare și mai rodnică.

Când trebuie să-și cânte viața sa, claritatea se micșorează; i-o micșorează sfiala-i firească; poezia lui devine o aluzie delicată, nu o mărturisire fără rezerve, care iubește descripția brutală:

Și numai gândul meu pribeag
Va trece 'n taină al tău prag
Și, nevăzut, va sărută
Și ochii tăi și inima.

„Viața nouă” crede că T. Robeanu „singur nu puneă de sigur mult preț” pe poeziile sale. Și eu cred aceasta. Dar eu știu că aceeași atitudine o avea el și față de cercetările sale istorice, a căror culegere o cere numita revistă. El n'a emoționat lumea prin mulțimea lucrărilor, dar a ținut mult să arate cum ar face el ce alții fac atât de fără duh. Fragmentul este adeseori mai bun decât întregul.

G. Bogdan-Duică.

Povești în prag.

4.

Ca iarba din potoci,
Ca frunza de sub cetini,
Vecini — așa — prietini
Ne-am pomenit de mici,
Ca iarba din potoci.

Nici când nu m'am gândit
Că 'n saf mai sunt și altele
Că-s mândre și-și înalte,
Chiar bune de iubit...
Și cum de m'am gândit?

Ce drag îmi mai eră
Săpând cu el alături,
Să dau pământu 'n pătură
Uitam că-i muncă grea...
Ce drag îmi mai eră.

Acum, când ne desparte
Al dragostei fior...
Pare ca-și vrea să mor,
Ca să le fiu departe,
Acum, când ne desparte.

S'a dus norocul meu
Pe căi înegurate,
„Deschide!” — „Cine bate?”
„Deschide că sunt eu,
S'a dus norocul meu”.

„Chiar tu acum, surato,
Dar spune, ce mai vrei?
Doar zilele să-mi iei,
Căci viața mi-ai luat-o
Cu dragostea, surato!”

„Ci uită că-i păcat,
Ascultă-mă și vină
Că-i mort — colea 'n grădină,
Cu pieptul sângerat,
Ci iartă — că-i păcat”.

Stau amândouă 'n prag
Nebune, petrecute,
Și, fără să le-ajute,
Curg clipele 'n vileag...
Și stau pierdute 'n prag.

5.

Sub nucii dela schit,
Între chillii, sunt două,
Cu grinzile mai nouă
Și zidul văruiț;
Pe prispă sub ferești,
Sub streșini înoite
Suratele cernite
Stau sara de povești.
Au un mormânt la schit,
În inimi o durere
Și 'n gândul rălăcit,
Au tot o mângâiere;
L'așteaptă c'o să vină,
Într'o iubire nouă,
Urzită din lumină,
Din picături de rouă,
Din glasuri de izvoare,
Din fumuri de tămâie...
La ele-o să coboare
Și 'n lume-o să rămâie.

Maria Cunțan.

Dări de seamă.

A. O. Maior: *Biblioteca Copiilor și a tinereții*, vol. 4., cu 13 ilustrații. Sibiu, Editura rev. „Luceafărul”, 1908.

Avem înaintea noastră al 4-lea volum al acestei biblioteci, publicate de dna Tâslăuanu. Volumul acesta are următorul sumar: 1. Impărăția lui Moș-Iene, de A. O. Maior; 2. Crăciun, poezie de Maria Cunțan; 3. Mira fată de împărat, de Ioan Lăpădatu; 4. Menageria, de Marian Sasu, cu 8 ilustrații de Murnu; 5. Bolnava (imitație după „Bolnavul inchipuit” de Molière), din franțuzește de A. O. Maior; 6. Cotocul înțelept, din nemțește de A. O. Maior.

Un cuprins bogat, variat și foarte bine ales. Atât prelucrările dnei Tâslăuanu, cât și bucățile originale sunt foarte reușite. În special, stăruim asupra frumoasei povești: „Mira, fată de împărat”, poveste atât de atrăgătoare, încât se poate ceti și de oameni mari. E o bucată foarte instructivă și moralizatoare. De asemenea merită să relevăm poezia domnișoarei Cunțan. E un gen de poezie cu care nimeni nu s-a putea îndelețnici mai cu succes decât dsa. Am dori ca talentul dsale indiscutabil să-l mai vedem validându-se pe acest teren atât de puțin exploatat la noi.

Tot atât de mult ni-a plăcut Moș-Iene de dna A. O. Maior. O istorioară drăgălașă, scoasă din lumea basmelor atât de aproape de mintea copiilor.

Ghicitura dela sfârșit e prea nimerită pentru a se furișa în mintea copiilor și a-i face să îndrăgiască cefitul.

Părerea noastră e că acest volum e superior tuturor celor trei apărute până acum. E acesta un progres mare și frumos, care poate să fie un îndemn puternic de a continua biblioteka aceasta folositoare pentru cultivarea, cu izbândă și rodnică, a tinereții noastre. Biblioteca publicată de dna A. O. Maior e o contribuție — de netăgăduită valoare — la munca săvârșită de școala română. O recomandăm tuturor, cu căldură, ca un frumos dar de Crăciun.

Dr. Petru Șpan.

Ana Codreanu. „*Suflete de copii*”, Tipografia S. Pavlovici, Craiova. Cărticica cuprinde istorioare morale, parte originale, parte traduse într-o limbă curată și bogată. Autoarea are darul de a povesti și e cât se poate de imbucurător că folosește acest dar spre îmbogățirea literaturii celor mici, de cari prea puțini se îngrijesc. Ceeace dă și mai mult preț acestei broșuri, e că fiecare istorioară, se simte că e fost scrisă din dragoste mare pentru copii și mai ales pentru cei oropsiți. Se simte tendința de a împacă pe cei buni cu cei răi, pe cei slabi cu cei tari. „Micul toboșar” e o povestire care va aprinde dorința frumoase în mii de inimoare și va învăța pe copii să iubească vitejial în unele istorioare

sunt rânduri, cari par a fi fost scrise și pentru părinți și educatori. Așa de pildă: în „Mama Doica”:

„Copilul înțelegea tot ce-i zicea doica; dela toți ai căsii trăgea la ea. Când îi cânta mama sau surorile franțuzește cu bebé, țipă cât îi luă gura. Era deprins cu cântecile doicii: „Puiu mami e român” zicea Maria, „mama-doica îi cântă lui românește”. Și îi cânta așa cum se pricepea ea, doine de cari se cântau în satul ei frumos, la Aninoasa.”

Sau: „li eră drag portul mândru al sătenilor, iile și fotele muiate în fluturi, ce străluciau sărbătoarea la horă pe trupurile mlădioase ale fetelor, pălăriile cu panglici și cu penne de pân pe cari flăcăii le purtau cu atâta mândrie. li erau dragi doinele și horele pe cari le auzea el la țară, mai dragi ca valsurile și polcile dela oraș...”

Iar la sfârșit: „Azi Puiu e om mare. Mama Doica lui a mbătrânit, vine rar pe la oraș, dar Puiu n'a uitat-o cum nu uită nici ceasurile frumoase petrecute la Aninoasa. Acum știe bine că țaranul care muncește în arșia soarelui, e frate de-un neam și de un sânge cu boierul care stă picior peste picior în trăsura și mănâncă de-a gata. De aceea, acum, când Puiu e deputat, cum a fost tată-său odinioară, apără cu căldură interesele celor cu cari a jucat hora în sat la Aninoasa.”

Tot astfel în: „Copil de pescar”, e descris raportul între școlarul avut și cel sărac. Emil copilul răsfățat, leneș, dar îmbrăcat totdeauna ca o păpușe, alungă din loc pe Radu, băieșul de pescar sărac, întâiul în clasă. În învățătură, dar cu haine zdrențuite; și toți din ei Emil fiindcă acesta le aduce de acasă cofeturi și chipuri... iar Radu: „Măhnit în adâncul sufletului său simțitor, se ducea în banca lui, împreună mănulele, își îngropă capul în ele și plângea pe infundate, așa cum numai cei desmoșteniți de soarte știu să plângă, cu lacrimi cari ard mai mult sufletul decât obrazii pe cari curg”.

Dar la urmă, după ce Radu scapă pe copilul îngâmfat dela moarte cu primejdia vieții lui, Emil se pocăiește și cei doi conșcolari se leagă pe viață:

„Și așa, încet, încet, între cei doi băieți se născu o prietenie trainică. Emil, în tovarășia lui Radu, își premeni sufletul de apucăturile rele ce avusese și simți că i se deșteaptă bunătatea și mila de cei oropsiți de soartă, însușiri ce până atunci dormise în adâncul inimii lui”.

Și celelalte istorioare sunt tot pe atât de instructive și moralizatoare, fără a înceta de a fi și frumoase și distractive. Scăderile sunt mici: câteva cuvinte ca de pildă: construind, dezordine, merită, exercitau, interesă, fricționat, calități, etc... cari, deși în parte românești, nu se potrivesc cu felul popular în cari sunt scrise istorioarele și foarte ușor se pot înlocui.

Și dedicațiile s'ar putea lăsa la o parte, căci munca noastră nu trebuie închinată numai câte unuia ci „tuturor copiilor”, cum zice însăși autoarea.

Nu ne indoim că această cârtică a se afla mulți cetitori și că autoarea se va îngriji să sporească și pe viitor literatura pentru copii și tinerime.

*
A. O. Maior.

Dr. Ioan Rațiu, *Vasile Fabian Bob* (1795—1836) studiu, Blaj 1907. 1 vol. 69 pp.; — *Ioan Russu*, notiță biografică, Blaj, 1907, 1 broș. 48 pp.; — *Dascălii noștri* scurte notițe din viața și activitatea lor literară —, 1754—1848, Blaj, 1908, 1 vol. de 106 pp.

Di Dr. Ioan Rațiu e un harnic cercetător al istoriei noastre literare. Până acum ne-a dat câteva lucrări de seamă, cari dovedesc sârguința și priceperea dsale. Lucrările din fruntea acestor ține sunt o nouă contribuție la limpezirea trecutului nostru cultural. În studiul despre Fabian Bob, scris cu multă dragoste, se străduște a cuceri în istoria literaturii locul ce i se cuvine acestui dascăl harnic și învățat dela școala lui Asachi din Iași, care și ca poet e vrednic de mai multă considerație. În broșura despre Ioan Russu revine amintirea acestui mare dascăl, bun scriitor și învățat Român dela școalele din Blaj. Cea mai prețioasă contribuție la istoria școalelor noastre și la istoria noastră culturală e studiul despre „Dascălii noștri” din Blaj. Se dau biografiile tuturor dascălilor dela aceste școale, începând cu anul 1754 și sfârșind cu anul 1848, însoțite de lămuriri asupra activității lor. E o publicație serioasă, alcătuită cu multă osteneală și muncă, care se va putea întrebuița cu mult folos la monografia școalelor din Blaj, pe care suntem siguri că ne-o va da dl Rațiu.

Ștefan Pop, *Dicționar ortografic al limbii române*, Editura „Librăriei Naționale”, București, 1909. Prețul 1 leu 75 bani.

Cu toată autoritatea Academiei Române, ortografia decretată de dânsa în 1904 nu s'a generalizat. Cele mai multe dintre publicațiile periodice scriu o ortografie arbitrară, pe care singure nu ar putea-o justifica, dacă li s'ar cere lămuriri. Publicația „Neamul Românesc” scrie de pildă ni și li în loc de ne și le. De ce? Așa vrea dl Iorga. Nu mai amintim alte greșeli ortografice și gramaticale și mai elementare, pe cari le găsim aproape în toate publicațiile. Chiar și publicațiile cari au adoptat ortografia A. R. sunt foarte neconsecvente. Cauza eră lipsa unui îndrumar amănunțit, pe lângă cel insuficient editat de A. R. Acest gol îl împlinește Dicționarul ortografic, publicat de dl Ștefan Pop, bibliotecar la A. R. El se va putea întrebuița cu mult folos de toate publicațiile, cari doresc o singură ortografie.

Ivan S. Turghenief, *Poezii în Proză*, traducere de Mihail Gașpar, Lugoj, 1908. Prețul: 50 de bani.

În foia ziarului „Drapelul” din Lugoj se pot ceti adeseori lucruri bune și interesante. Acolo au apărut pentru prima oară și traducerea poeziilor în proză ale lui Turghenief, făcută de dl Mihail Gașpar, care acum apare în broșură separată. Le urmăream cu interes când apăreau zi de zi, așa încât am împlinit sfatul traducătorului de a le ceti în răstimpuri, gândindu-ne asupra fiecăreia. Cu toate acestea am regretat și atunci și regretăm și acum, că traducătorul n'a reușit să redea finețea poeziilor marelui scriitor rus. Stilul, în care Turghenief eră atât de tare, e redat cu multe scăderi de limbă românească. Cu toate aceste cetitorii ardeleni vor fi recunoscători dlui Gașpar că le-a înlesnit cunoașterea unor creațiuni frumoase din literatura rusească.

În curând vom vorbi despre alt volum al dlui Gașpar, „În vraja trecutului”, care are note originale și părți reușite ce dovedesc însușirile artistice ale autorului.

T.

Virgil Pop: *Chestia unirii bisericilor*. Timișoara, 1908. 1 broș. de 44 pag. Prețul: 50 bani. (Se găsește de vânzare la librăriile: Alcalay și Socecu în București, A. Todoran, Gherla; Toth Béla, Timișoara.)

Despre chestia unirii celor două biserici, ortodoxă și gr.-catolică, s'a scris mult la noi. Și mai multă cerneală s'a cheltuit, însă, pentru a se înegri una pe alta. Pe vișmuri vrăjmașia dintre fețele cuvioase ale celor două biserici eră îndârjită rău. Se huleau și se afușeau de se gutremură iadul din temelii... Astăzi parcă s'a mai pogorît duhul păcii și al blândeții între slujitorii celor două altare. Adeseori cetesci cum se laudă și se admiră, cum caută să se apropie ca „frați întru Hristos”. Dl Virgil Pop în broșura dsale spune că cele două biserici din punct de vedere dogmatic se pot chiar și uni, fiindcă nu e nici o deosebire între ele. Dsa dovedește că dogmele fără de prihană sunt cele ale bisericii catolice, vrea deci să unească pe ortodoxi. Măne desigur va veni un ortodox, spunând contrariul. Noi mirenii ne bucurăm că în inimile slujitorilor lui Dumnezeu începe să se sălășluiască dragostea evanghelică a unirii.

C.

Arthur Achleitner: *Karl der Weise*, ein Königsroman. Leipzig, G. Müller-Mann. „Romanul” acesta, cum îl numește autorul, e povestirea istorică a vieții regelui Carol al României, din clipa în care a plecat din Germania ca să ocupe tronul lui Cuza — și până în zilele noastre. Scris cu multă căldură și simpatie pentru țara românească și poporul românesc, în acest „roman” ni se înfățișează fazele principale prin cari au trecut principatele unite până a ajunge regatul înfloritor de astăzi.

S.

Cronică.

† **Victorien Sardou**, (1831—1908). La 8 Noemvrie n. a încetat din viață bătrânul dramaturg francez, Victorien Sardou, care întreagă viața și-a închinat-o artei, reușind să creeze opere durabile, ce-i asigură nemurirea. Iată cum apreciază criticul francez Emile Faguet opera sa. Timp de o jumătate de veac, Victorien Sardou a creat opere de artă, a fost un cercetător, un istoric, un psiholog și s'a ocupat cu multe altele pentru a-și satisface neadormita lui dorință de a ști. E mai ales un dramaturg care, ca rodnicie, se poate asemăna cu Lope de Vega sau Calderon, căci a scris peste o sută de piese, dintre cari cel puțin două părți s'au bucurat de adevărate succese.¹⁾ Sardou e și un erudit al istoriei revoluțiunii franceze, un istoric al Parisului, foarte bine informat și sigur. S'a ocupat cu multă stăruință, curiozitate și pătrundere de știin-

acestei firi esecptionale. De obicei aceste două însușiri se neutralizează una pe alta. Sunt rari indivizii cari pot să armonizeze aceste însușiri contrare. Și Sardou a fost unul dintre acești indivizi, rari și ciudați ai omenirii, care a avut secretul de a împacă activitatea și diversitatea spiritului său, printr'o rodnicie de admirat.

Poate secretul lui, conștient sau inconștient, a fost acesta: Un mare monument central, a zis un eminent cugetător, și apoi câteva mici clădiri de recreație, iată ce trebuie să clădești ca să poți avea o viață îndelungată.

Viața lui Sardou cam așa a fost organizată. Marele monument central eră teatrul său; micile clădiri de plăcere și recreație erau istoria Parisului, istoria revoluțiunii franceze, ocultismul și științele psihice. Arta lui a fost că a știut să întrebuițeze pentru teatru toate studiile sale, construind din când în când piese cu amintiri din istoria revoluției franceze sau cu amintiri din studiile psihice.

Și astfel în creațiunile lui, alături de drame în genul lui Corneille și Shakespeare, ca Ura (La Haine) și Patria (La Patrie), s'au strecurat comedii țesute din anecdotă sau fantazii, ca Pamela, Merveilleuse sau Sorciere (Vrăjitoarea).

Acest fapt dovedește îndestul că Sardou, care a fost adeseori învinovățit că nu are în vedere decât interesul material, în creațiile lui, a scris numai pentru a-și satisface o necesitate sufletească, ca orice artist adevărat. El știa bine că scriind o dramă cu subiect din revoluția franceză sau o dramă spiritistă, nu va avea parte să întâlnească marele succes popular, pe care i-l asigurau Comediile ușoare de moravuri, sau dramele mișcătoare și zguduitoare, spre cari îl îndrumă firea sa și fondul puterii lui de creație. Dar lumea revoluționară, atât de scumpă lui și scumpele lui teorii despre Ludovic al XVII-lea la Templu, precum și teoriile, imaginațiunile și convingerile lui dragi despre spiritism, îi impuneau datoria de a înfățișa pe scenă subiecte ce i-au preocupat mintea, i-au ademinit inima atâta vreme.

Un mare monument central împrejmuit de mici clădiri de recreație și plăcere, și acestea legate cu multă îndemănare și măiestrie de monumentul central, iată ce-l face pe Sardou, să fie un bun arhitect al vieții sale artistice.

Monumentul central e impunător și durabil. Dramele lui istorice conțin pasiuni nobile și pasiuni eroice, pe care mulțimea tuturor veacurilor le va înțelege; comediiile lui sunt icoane plăcute ale moravurilor timpului, cari întotdeauna sunt dramatice și pline de interes și curiozitate, cari nu lasă pe spectator să răsuflă înainte de a fi căzut cortina. O varietate nesfârșită, o vecinică noutate în alegerea subiectelor, totdeauna cu sfârșituri neprevăzute, întotdeauna juste, mijloace extraordinare de a înlătură indiferența sau neatenția unui public îmbuibat de imaginațiuni dramatice, un fel repede și brusc de a arunca publicul

Victorien Sardou.

țele psihice și oculte. El a fost unul dintre aceia, căroră se potrivește de minune versul lui Voltaire:

Tons les goûts à la fois sont entrés dans mon âme.
(Toate gusturile deodată au pătruns în sufletul meu.)

Activitatea și diversitatea spiritului sunt fondul

¹⁾ Dintre principalele opere ale lui Victorien Sardou cităm: Taverna studenților (1854); Candida; Primele arme ale lui Figaro; Domnul Garat; Près-Saint-Gervezii (de la 1859—1862); Pattes de Mouches (1860); Intimii noștri (1861); Pappillionne; Merele vecinului (1864—1865); Holteii bătrânii; Familia Benoiton; Bunii noștri săteni (1866); Patrie (1869); Regele Carotte, operă-buffă cu muzică de Offenbach (1872). Apoi Rabagas, Ura, Dora, Burghezii din Pont-Arcy, Daniel Rochat, Să divorșăm, Odetta, Feodora, Theodora, Tosca, Marchisa, Belle-Maman, Cleopatra, Thermidor (1891), Madame Sant-Gène al cărei număr de reprezentății a fost enorm. Iar mai în urmă: Vrăjitoarea, Robespierre și Dante și altele.

„in miezul faptelor“, iscodite de autor, și apucături de a face curiozitatea mulțimei adunate la spectacol pătașă la creația autorului, — iată marile merite ale lui Sardou, pe cari le-a dovedit o jumătate de secol și cărora le datorește o glorie netăgăduită și durabilă.

La noi, la Români, numele lui a fost destul de cunoscut și piesele lui adeseori aplaudate pe scena teatrului național din București.

T.

Teatrul național din București. Paralel cu Heidelbergul de altădată, care mai ține încă așful teatrului, se joacă acum *Un faliment*, piesă în 4 acte de Björnsterne Björnson. E pentru întâia oară că marile scriitori norvegieni apare pe scena românească. Numele lui e cunoscut la noi și glasul lui de apostol al dreptății a răsunat adânc în sufletele noastre lo-vite. Cine din ardeleni nu s'a închinat în fața marelui cetățean al nordului, în fața avântatului apărător al apăsătorilor, care cu inimă de frate a desvâlit Europii multe din neajunsurile pe care trebuie să le îndurăm!

S'a născut la 8 Decembrie 1832 la Kviken în Norvegia. Toată viața lui, o viață de luptă, el a fost omul de acțiune, apostolul care și-a ridicat glasul de câte ori a trebuit să se spuie adevărul. Ca poet, nuvelist, romancier, conferențiar și orator politic, într'un cuvânt în întreaga lui activitate se întrezărește umanismul lui Victor Hugo, înfrunștat cu poezia lui Shelley și influențat de filozofia lui Strauss și Hartmann. Toștoi încă își are înrăurirea sa asupra operei marelui scriitor, ceeace se vede așa de limpede în lucrarea: „Mai pe sus de puterile noastre“.

Teatrul a fost pentru Björnson o tribună de pe care putea să-și propage ideile lui democratice și și le-a spus fără ocolire, chiar cu risicul de a fi exilat, cum s'a întâmplat în 1858, când s'a ridicat cu vehemență contra politicii, moravurilor și religiei. A scris mult, piese de teatru a scris vre-o nouă, din cari în românește nu s'a tradus decât „Noii căsătorii“ (Biblioteca de popularizare) și acum „Un faliment“.

Astăzi Björnson e considerat ca unul dintre cei mai mari poeți actuali și dimpreună cu Ibsen, ca cel mai distins reprezentant al școlii noi del nord.

Un faliment, e tradus de poetul B. I. Hértrat. Aducem laude noului director pentru îngrijirea ce-o dă la traducerea operelor străine. Cine a fost vre-odată în biblioteca teatrală și-a văzut acele rafturi pline de traduceri fără valoare, făcute de mântuială de cine știe ce diletanți ai condeului, nu poate decât să aproabe din toată inima curentul cel nou, adus de dl Pompil Eliad, care a încredințat pe scriitorii noștri cei mai de frunte cu traducerea pieselor de teatru. Coșbuc, Brătescu-Voinești, Iosif, Sadoveanu, Anghel, Ranetti, și alții au fost invitați să sprijinească teatrul cu traduceri îngrijite și literare.

Un faliment ne arată ruina unui mare negustor, Tjälde, care a ajuns prin fel de fel de apucături, s'a susținut prin minciună, a căzut apoi, ca să se ridice iarăși prin muncă cinstită.

Un faliment neașteptat atrage luarea aminte a băncilor norvegiene și acestea însărcinează pe avocatul

Berent să cerceteze situația tuturor caselor comerciale din Norvegia și în primul rând a lui Tjälde.

Acesta se vede pe marginea prăpastiei și așteptă un ajutor de o jumătate de milion dela consulul Lind. Eră iarăși o apucătură a negustorului de a mai înșelă opinia publică și de a se mai susține astfel în ochii lumii. Berent, însă, corectul Berent, îi arată, cu o putere de adevăr crudă, minciuna în care trăește și-l silește să se declare singur în stare de faliment.

O lovitură mare pentru toată familia. Un ofițer, logodnic al fetei mai mici, Signe, la vestea asta o părăsește. Lumea afară vociferează și aruncă cu pietri în casa negustorului care a mințit toată viața.

E o scenă de puterea unui uragan care prăbușește toată familia lui Tjälde. În momentul acesta un servitor aduce o scrisoare. E dela Sannäs, omul de încredere al lui Tjälde, un tânăr sfios, cinstit și muncitor. Toți cred că scrisoarea lui Sannäs e scrisoarea de adio. Dar se înșală. Muncitorul, cu mâinile aspre și înroșite — îi oferă lui Tjälde economiile sale de 40,000 de lei câștigate prin muncă onestă.

Afacerile se pornesc iară, într'un fel modest la început, și mergând din ce în ce mai bine, Tjälde își plătește mare parte din datorii și își atrage simpatia multora, până și a avocatului Berent, care acum îl încurajază prin sfaturi prietenești — după vre-o trei ani, în actul din urmă, situația e limpezită, afacerile merg strună și nobilul muncitor Sannäs vine să-și ia rămas bun, voind să plece în America, la rudele sale. Toți se intristează și se opun; până și mândra Valberg, fata mai mare a lui Tjälde, pe care Sannäs o iubiă, dar de care a fost respins și bruscat la început, acum își cere oarecum iertare și îl roagă pe Sannäs să-i primească mâna. Sannäs se învoiește și rămân cu toții muncind fiecare în mod cinstit pentru propășirea casei Tjälde.

Sfârșitul acestei piese e caracteristică pentru felul lui Björnson de a scrie. El arată întotdeauna prăpastia în care ești amenințat să cazi când n'ai o temelie solidă; dar nu te lasă îngropat acolo, ci te ridică, arătând calea spre lumină, calea mântuirii. Aici trebuie căutată deosebirea între el și Ibsen, care cu cruzime desface bandajele să-ți arate rana ca să te îngrozească; leacul nu ți-l dă, însă. Ibsen par'că te-ar închide într'o casă și te-ar ține închis acolo ca să-ți arate răul; atât, Björnson însă îți deschide întotdeauna o ușă secretă care duce spre bine, spre senin, spre credința în viață. Ibsen nu crede în viață, el e pesimistul pătruns, Björnson crede, el e optimistul în cel mai larg și cel mai uman înțeles al cuvântului.

Artiștii noștri au avut în interpretare părți relevante. Piesa în desfășurarea ei impune și impresionează adânc pe spectatori.

În numărul viitor voi vorbi despre comedia lui E. Augier, Guerin Notarul, tradusă de Brătescu-Voinești și despre reprezentarea „Năpastei“ lui Caragiale.

O.

Vandalismul din Blaj. În noaptea de 16 Noembrie s'a săvârșit la Blaj un jonic atentat asupra pietrei

de pe Câmpul libertății și asupra crucei de pe dealul viilor mitropolitane. Indivizi necunoscuți (sperăm că vor rămâne și de aci înainte „necunoscuți”, cel puțin înaintea poliției!) au perforat piatra istorică și au aruncat-o în aer cu dinamită. Dimineața întreg Blajul a mers la locul atentatului și au aflat fițile, și resturi din piatra care era ruptă în două. De altcum atențatorul n'a reușit să atingă deasupra piatra istorică, fiindcă aceasta e îngropată undeva în alvia Târnavei, cu prilejul unei inundații. Piatra de acum s'a pus mai târziu pentru a însemna locul cel sfânt, și oamenii de 50 de ani își vor aduce aminte încă de solemnitatea cu care a fost așezată noua piatră, însoțită la locul de cinste cu mare alai al studențimei și clericilor din Blaj.

Crucea deasupra viilor mitropolitane e cu mult mai veche. Sunt unii, cari susțin, că e chiar de sub Inocenție Clain, iar alții, cu mai multă probabilitate, o atribuie Episcopului Bob, care o ridicase după foametea, ce bântuise atunci. E cu totul falsă deci numirea de „Crucea lui Iancu”, care s'a strecurat și în unele jurnale ale noastre.

Faptul a stârnit o adâncă revoltă, care se va potoli cu atât mai greu, cu cât nimeni nu crede că făplutoșii sacrilegi vor ajunge vreodată pe mâna judecării.

Știri. Luni, 10/23 Noemvrie, s'a reprezentat pe scena teatrului național din București, „Mărul”, o dramă originală a colaboratorului nostru Z. Bărsan. Piesa a fost foarte bine primită. În numărul viitor vom reveni mai pe larg.

* **Calendar.** În editura librăriei W. Krafft din Sibiu au apărut și anul acesta calendarele cari de ani îndelungași văd lumina tiparului. Sunt patru la număr: „Calendar pe anul comun 1909” (cu litere cirilice, anul CXVII pr. 50 fileri); „Calendarul Săteanului” (anul XVIII pr. 30 fileri); „Amicul Poporului” (anul XLIX pr. 70 fileri) și „Posnașul” (calendar umoristic, anul XIV pr. 60 fileri). Pe lângă execuție tehnică frumoasă, calendarele aceste se disting prin cuprinsul lor ales cu multă pricepere, — mai ales calendarul „Amicul Poporului”, întocmit de preotul I. Popoviciu, și „Posnașul”, redactat de Ernil Borcia. În afară de partea literară și hazlie, calendarele aceste au un însemnat număr de ilustrații actuale.

În editura tipografiei H. Meltzer din Sibiu a apărut „Calendarul Poporului” (anul XXIV, pr. 40 f.), cu ilustrații și un bine ticluit „Răvaș” al întâmplărilor anului trecut.

DI V. Babi, funcționar la „Bihoreana”, (Oradea mare) publică pentru întâia dată un „Calendar portativ al funcționarilor de bancă români” (prețul 2 cor.), cu bogate informații despre chestiunile financiare și două tablouri: unul al funcționarilor dela băncile române; și al doilea al băncilor române. Cele 147 instituții financiare câte avem (cu un capital social de aproape 20 milioane; fond de rezervă peste 7 mil., și fond de penziune 1 mil. și jum.) susțin 671 de funcționari.

Alte calendare nu ni s'au trimis la redacție.

* DI A. D. Xenopol, profesor de istorie la universitatea din Iași, a ținut în cursul lunii Noemvrie, în Paris, 8 conferințe, vorbind, între altele, despre Originea poporului român, Istoria Românilor din Austro-Ungaria, Starua materială și economică a poporului român, etc.

* La 9/22 Noemvrie s'a deschis în București expoziția pictorilor D. Mihăilescu și E. Sperlich, în palatul Ateneului român. Expoziția va fi deschisă până la 1/14 Decemvrie.

* La 9 Decemvrie se împlinesc trei sute de ani dela nașterea poetului englez Milton (1608—1674), autorul „Paradisului pierdut” (1658). Din acest prilej vor avea loc, în Londra, mari serbări ce vor țineă dela 8 Dec. până la 15 Dec. Academia britanică va țineă o ședință solemnă, se va oficia o slujbă la care predica va rosti-o episcopul Ripon, se vor citi scrieri nepublicate de ale poetului, se vor da reprezentații teatrale, iar în „British Muzeum” se vor expune manuscrisele lui.

Se știe că Milton a fost orb și și-a dictat „Paradisul pierdut” care l-a făcut nemuritor. Scena aceasta e eternizată (1859) într'un tablou celebru al pictorului belgian Nicaise de Keyser (1813—1887).

* Sâmbătă la 21 c. a avut loc în Sibiu, sala Unicum, concertul Meseriașilor români. Un program frumos, din executarea căruia s'au putut constată noi progrese. După concert a urmat joc. Mai toate damele erau în costumul național care le prindea de minune și nu te mai sătăraș privindu-le, când jucau hora legănată și celelalte jocuri românești pe cari le jucau cu mult mai multă grație decât plecticosul boston etc.

Când dl. Fondășian, președintele reuniunii meseriașilor, s'a apropiat de noi cu vestita Dsale pălărie „Dzun Vedde” ne-a cuprins un simțământ de adânc respect față de acest om ce de atâția ani își urmează cu atâta stăruință și desinteres, munca neobosită, care dorim să-l ducă și nu ne îndoim că l va duce la frumoasă izbândă.

* Cu începere dela 6 Decembrie n. în sala festivă a Muzeului Asociațiunii se vor țineă în fiecare Duminică, la 6 ore seara, concerte, reprezentații teatrale și conferințe aranjate de biroul central al Asociațiunii. În prima Duminică (6 Dec. n.) va fi o serată muzicală, aranjată de damele din Sibiu; în a 2-a (13 Dec. n.) conferință despre Tolstoi a dlui Oct. C. Tăslăuanu; în a 3-a (20 Dec. n.) reprezentație teatrală: „Casă Veche” de Theuriet, jucată de diletanți sub conducerea dlui I. Enescu; în a 4-a Duminică (27 Dec. n.) conferință (cu proiecțiuni) dlui prof. A. Bratu despre Raffael. Prețurile de intrare: de persoană 50 de fil.; pentru studenți 20 fil. Programul lunii Ianuarie se va publica la timpul său.

* Anunțăm cu plăcere publicului nostru cetitor că, începând cu acest număr, dl Bogdan-Duică și-a reluat corespondența din București, întreruptă din cauza ocupațiilor dsale.

* La 31 Octombrie v., bilanțul Teatrului național din București s'a încheiat cu un excedent de 11,483 lei.

* Ministrul instrucțiunii publice din România a trimis învățătorilor o circulară, însoțită de enciclica Sf. Sinod, prin cari îi invită să sfătuiască pe țărani de a nu mai ține atât de multe posturi în cursul anului, aceasta fiind în detrimentul bunei lor stări sanitare. „Biserica ortodoxă — se zice în circulară — nu impune decât câteva posturi mai însemnate și chiar și de aceste scutește pe cei bolnavi și debili.”

Poșta Redacției.

I. B. Poezia „Jale” păcătuiește împotriva tuturor cerințelor gramaticale și poetice. Reproducem numai versurile dela început:

O cruce nouă iese-acum

În țintirimul de sub vii;

Împodobit numai cu flori-i (!)

Proaspătul mormânt de gлии (!)

În ce privește chestia traducerilor, nu ne putem pronunța. Dacă sunt bine traduse, poate li s'ar face loc.

N. B. Depemurăș. „Răsbunarea păcatului” are unele calități indiscutabile. E, însă, prea lung povestita. Limba neingrijită, pe alocuri greșită de tot. Expresii false în fiecare șir: „cuvinte rușinoase” nu exprimă ceea ce voiăi dta să zici; „poftă diavolică” etc. de asemenea. Te rugăm comunică-ne adresa la care să-ți răspundem mai pe larg.

Poșta Administrației.

Îmbunătățind și hârtia ediției pentru preoți, învățători și studenți, am fost nevoiți să urcăm prețul acestei ediții dela 7 cor. — la 8 coroane pentru Ungaria și dela 12 cor. — la 14 coroane pentru România. Prețurile celorlalte ediții au rămas neschimbate.

Ed. simplă, Ungaria: 1 an 12 cor.; 6 luni 6 cor.
 „ România: 1 an 16 cor.; 6 luni 8 cor.
 Ed. de lux, Ungaria: 1 an 20 cor.; 6 luni 10 cor.
 „ România: 1 an 25 cor.; 6 luni 13 cor.

Adm. rev. „Luceafărul”.

Sunt rugați să-și achite abonamentul pe semestrul al doilea abonații noștri: 2005 (4 coroane), 2032, 2033 (2 cor.), 2065, 2084, 2093 (4 cor.), 2158 (2 cor. 25 fil.), 2268, 2406 (3 cor.), 2429, 2468 (2 cor. 50 fil.), 2482, 2486, 2515 (3 cor.), 2550 (3 cor.), 2600 (4 cor.), 2606, 2640 (3 cor.), 2663 (3 cor.), 2667 (2 cor.), 2707 (4 cor.) 2720 (4 cor.), 2739, 2754 (4 cor.), 2762 (5 cor.), 2781, 2800, 2826 (3 cor.), 2828 (4 cor.), 2841 (3 cor.), 2870, 2879, 2888 (6 cor.)

Dimitrescu (Berlin). Abonamentul societății e achitat până la 31 Decembrie 1908.

D. P. (Ab. 2036). Ab. DV. e achitat până la sfârșitul anului.

Soc. teol. (Arad). Achitat până la sfârșitul anului.

Bibliografie.

— Asupra unora dintre aceste cărți vom reveni. —
 Titu Maiorescu, *Critice* (1866—1907), ediție completă, vol. I. și II. „Minerva”. București, Pr. Lei: 1'50.
 Const. Mille, *Letopisiți* (1905), „Adevărul”. București, 1908. Pr. Lei: 1'50.

Th. Cornel, *Mentalia* (1900—1908), Tip. „La Roumanie”. București, 1908. Pr. Lei: 3—

V. Mangra, *Ierarhia și mitropolia bisericii române din Transilvania și Ungaria* (Retip. din „Tel. Rom.”), „Tip. arhidiecezană”. Sibiu, 1908.

M. Eminescu, *Lais*, comedie antică într'un act, în versuri (traducere), cu o introducere critică de Ion Scurtu. Socecu et Cie. București, 1908. Pr. Lei: 1—
 Isidor Ieșan, *Despre noroc* (Studiu etic-moral), I. Ciurcu. Brașov, 1908. Pr. Lei: 1'80.

Leményi Eleonora, *Bernardin de Saint-Pierre étele és művei* (teză de licență), W. Krafft. Sibiu, 1908.

Pompiliu Pârvescu, *Hora din Cartal* (Culegeri și studii din viața pop. rom.), ed. Academiei române. București, 1908, Pr. Lei: 3—

Emil Isac, *Poezii* (Impresii și senzații moderne), „Carmen”. Cluj, 1908.

Din „Biblioteca românească”, (Enciclopedia Soccecu), ed. librăriei Socecu et Cie, București, au apărut următoarele numere à 30 bani numărul:

1. Em. Gârleanu: 1877, Schițe din războiu; 2. Poeziile Văcăreștilor, cu un studiu de Al. Odobescu; 3. Morăria lui Alacon, traducere; 4. Ion Dragostav: Fațetea lumii, povestire; 5. Corneliu Moldovan: Poezii; 6. Antigona din Sofocle, trad. din grecește de M. Dragomirescu; 7. Halima, sau o mie și una de nopți, trad. de Barac, revăzută și întregită de Em. Gârleanu; 8. A. Cehov: Nuvele alese; 9—10. Povestirile lui M. Eminescu, cu studii literare de M. Dragomirescu; 11—12. Nевестele artiștilor de Al. Daudet, trad. de Em. Gârleanu; 13. Teatrul sceptor, de F. Copée, trad. de D. Nanu și G. Orleanu; 14. Teatrul școlar, localizare din francezește; 15. Al. Russo: Piatra Corbului, trad. de V. Alexandri; 16. Al. Cazaban: Băiatul lui Moș-Turcu, nuvele.

Din „Biblioteca pentru toți” (București, Ed. librăriei L. Alcalay) am primit următoarele numere à 30 bani: 293. V. Pop, Ocna vieții, schițe și nuvele, ed. II.; 337—338. C. Negruzzi: Proză; 340. Emil Ferrière: Darwinismul; 344. G. de Maupassant: Nuvele alese, trad. de Ion Adam; 364. L. Tolstoi: Sonata Kreutzer, tr. de M. Gheorghiu.

Am primit Biblioteca „Minerva” à 30 bani volumul:
 Nr. 1. M. Sadoveanu: *Duduia Margareta*.
 Nr. 2. Leonid Andreiev: *Guvernatorul*.
 Nr. 3. Leonid Andreiev: *Nuvele*.
 Nr. 4. Prosper Mérimée: *Carmen*.
 Nr. 5. M. Eminescu: *Proză literară*.
 Nr. 6. T. Robeanu: *Poezii Postume*.
 Nr. 7. Alphonse Daudet: *Scrisori din moara mea*.
 Nr. 8. Teodor Vârnav: *Istoria vieții mele*.
 Nr. 9. Ioan Slavici: *Spiru Călin*.